

Univerzitet u Beogradu
Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

V međunarodni naučni skup
Zlatibor 24-27. septembar 2011.

University of Belgrade
Faculty of Special Education and Rehabilitation

5th International Scientific Conference
Zlatibor 24-27. September 2011.

SPECIJALNA EDUKACIJA
I REHABILITACIJA *danas*
SPECIAL EDUCATION AND REHABILITATION *today*

zbornik radova
proceedings

UNIVERZITET U BEOGRADU
FAKULTET ZA SPECIJALNU EDUKACIJU I REHABILITACIJU

UNIVERSITY OF BELGRADE
FACULTY OF SPECIAL EDUCATION AND REHABILITATION

V međunarodni naučni skup
**SPECIJALNA EDUKACIJA I
REHABILITACIJA DANAS**

Zlatibor, 24-27. septembar 2011.

The Fifth International Scientific Conference
**SPECIAL EDUCATION AND
REHABILITATION TODAY**

Zlatibor, September, 24-27. 2011.

**Zbornik radova
Proceedings**

Beograd, 2011.

Belgrade, 2011

SPECIJALNA EDUKACIJA I REHABILITACIJA DANAS
SPECIAL EDUCATION AND REHABILITATION TODAY

Zbornik radova
Proceedings

V međunarodni naučni skup
The Fifth International Scientific Conference
Zlatibor, 24-27. septembar 2011.

Izdavač/Publisher:

Univerzitet u Beogradu, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju
University of Belgrade, Faculty of Special Education and Rehabilitation
Visokog Stevana 2, 11 000 Beograd
www.fasper.bg.ac.rs

Za izdavača/For publisher:

Prof. dr Jasmina Kovačević, dekan

Urednici:

Prof. dr Nenad Glumbić, Doc. dr Vesna Vučinić

Štampa/Printing:

AKADEMIJA
Beograd

Tiraž/Circulation: 300

ISBN

KVALITET ODNOSA IZMEĐU BRAĆE I SESTARA U ALKOHOLIČARSKIM PORODICAMA

Kaja Damnjanović^{1*}, Predrag Teovanović²

¹ Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet,

² Univerzitet u Beogradu, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Odnos između braće i sestara (siblinga) je najtrajnije porodična relacija. Premda su deo porodičnog sistema, siblišne relacije imaju svojerodne karakteristike, koje se mogu razlikovati u specifičnim porodičnim okolnostima. Ciljevi ovog istraživanja su adaptacija i provera metrijskih odlika Upitnika za procenu kvaliteta odnosa između braće i sestara (SRQ, Sibling Relationship Questionnaire), te njegova validacija putem poređenja dimenzija sibliških odnosa u alkoholičarskim i funkcionalnim porodicama. U prvoj studiji je ispitano 322 ispitanika, a najviši prosečni skorovi su registrovani na subskalama Naklonjenost ($M=4.15$), Divljenje prema sibliingu ($M=3.74$), Divljenje od strane sibliinga ($M=3.65$) i Prosocialno ponašanje ($M=3.59$), a najniži na subskalama Takmičenje ($M=2.22$), Dominantnost sibliinga ($M=2.65$) i Dominantnost nad sibliingom (2.65), što ukazuje na ulogu i značaj sibliških odnosa kod adolescenata. Iako raspodele skorova dosledno odstupaju od normalne distribucije, pouzdanost subskala iskazana u terminima unutrašnje doslednosti je relativno zadovoljavajuća. U drugoj studiji su poređene razlike u prosečnim skorovima na subskalama i faktorima SRQ upitnika u dve grupe ispitanika (iz alkoholičarskih porodica i iz kontrolne grupe), pri čemu je kontrola konfundirajućih varijabli sprovedena tehnikom sparivanja. Unutar alkoholičarskih porodica postoji veća pristrasnost majke u smislu favorizovanja samog ispitanika u odnosu na drugog sibliinga ($U=226, p<.01$), a dominantnost koju ispitanici iskazuju nad svojim sibliingom je niža u odnosu na kontrolnu grupu ($U=256.5; p<.01$). Pored toga, u sibliškom odnosu unutar alkoholičarske porodice je značajno niža brižnost, odnosno nega prema bratu/sestri ($U=252, p<.01$), a povišeno suparništvo ($U=290.5; p<.05$). Posmatrano na nivou faktorskih skorova, ispitanici iz alkoholičarskih porodica pokazuju veći intenzitet rivaliteta prema sibliinzima ($U=269; p<.01$), dok istovremeno izveštavaju da imaju manju moć, odnosno nepovoljniji relativni status unutar sibliške dijade ($U=273.5; p<.01$). Dobijeni nalazi su u skladu sa hipotezom komplementarnosti porodičnih i sibliških odnosa.

Ključne reči: odnosi između braće i sestara, funkcionalnost porodice, alkoholičarska porodica

UVOD

Odnos između braće i sestara (*siblinga*^{**}) je najtrajnije porodična relacija, čije su specifične odlike dugotrajnost veze, dodeljenost odnosa, veća bliskost u detinjstvu i adolescenciji nego u odraslom dobu, veća egalitarnost u odnosu na druge porodične odnose, i zasnovanost na istoriji zajedničkih iskustava (Cicirelli, 1995). Sibliinzi mogu biti prijatelji, druga-

* kdamnjan@f.bg.ac.rs

** Anglizmom *sibling* se označava brat ili sestra (zajednička oba roditelja) ili polubrat ili polusestra (zajednički jedan roditelj), tj. pripadnici prve potomačke generacije jednog roditeljskog para. U srpskom jeziku ne postoji jedna reč koja označava ovaj pojam (nemački jezik je, takođe, bogatiji za reč *die Geschwister*).

ri u igri, saradnici, agensi socijalizacije, izvori uzajamne podrške u vršnjačkoj grupi i saveznici u odnosu sa roditeljima, kao i modeli ponašanja (Brody et al., 1994). Siblingška relacija se smatra *proto-odnosom* i antecedentom potonjih vršnjačkih odnosa. Pored razvojne, za izučavanje je sibling odnosa su značajne ličnosti i naročito porodična perspektiva.

Nalazi prvih istraživanja ukazuju na relativno mali uticaj konstelacionih varijabli (red rođenja, pol sibringa, razlika u godinama) na emotivni i socijalni razvoj (Furman & Buhrmester, 1985; Dunn & Kendrick, 1988). Rast interesovanja za porodicu kao agensa razvoja i središta preventivne nege je usmerio istraživače na ispitivanje dinamičkih procesa i problema u odnosima između sibringa. Promena fokusa istraživanja sa forme (struktura) na sadržaj (proces) sibling odnosa delom je posledica razvoja teorija porodičnih sistema (Minuchin, 1988).

Alkoholičarska porodica se često uzima kao prototip disfunkcionalne porodice. Gačić (1988) navodi da su faktori dezintegracije ličnosti i porodice vrlo slični. Stanković i Begović (2003) grupišu posledice alkoholizma na osnovu domena porodičnog života koji je oštećen: (a) funkcionisanje porodice, (b) bračni odnosi, (c) odnosi prema deci. Đukanović (1979) navodi da bračno-porodična kriza izazvana alkoholizmom ostavlja najozbiljnije posledice na decu – ona provode manje kvalitetnog vremena sa roditeljima, pred njih se postavljaju zahtevi za preuzimanjem veće porodične odgovornosti, izložena su brojnim konfliktnim situacijama i lošoj porodičnoj atmosferi. Pored toga, deca iz alkoholičarske porodice su pod većim rizikom razvijanja problema zloupotrebe i zavisnosti od alkohola (Vuletić, 1988). Sanders (2004) navodi da je pijenje mlađeg sibringa povezano sa opažanjem navike pijenja alkohola kod starijeg sibringa, te da uticaj sibringa na ovo ponašanje može biti podjednako jak kao i uticaj roditelja. Sistemski model alkoholizma, čija je osnovna ideja da alkoholizam nije individualni, već zajednički problem porodice i šire socijalne grupe u kojoj alkoholičar živi i radi, predstavlja najuspešniji model tretmana alkoholizma.

Postoje dve oprečne hipoteze o odnosu kvaliteta sibling odnosa i kvaliteta opštih porodičnih odnosa (Boer et al., 1992). Prva je *hipoteza sibrinške kompenzacije*, po kojoj u okolnostima oslabljene porodične strukture i negativne dinamike, braća i sestre razvijaju snažnije odnose, i predstavljaju jedno drugom podršku. Druga hipoteza je *hipoteza komplementarnosti odnosa*, po kojoj dobar međusobni odnos roditelja i dobar odnos prema deci imaju pozitivan uticaj na odnos braće i sestara (isto važi i za loše odnose), pošto roditeljski predstavljaju modele socijalnih odnosa.

PROBLEM I CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Odnose između sibringa ne treba posmatrati isključivo u funkciji porodične celine. Najpre je potrebno mapirati distinktivne karakteristike ovih odnosa koji se mogu menjati i razlikovati u različitim porodičnim okolnostima. Upravo je ovo predstavljalo polaznu osnovu pri konstrukciji instrumenta koji je predmet ovog istraživanja, kao i za pravljenje početnih koraka ka istraživanju kvaliteta i razlika sibling odnosa u funkcionalnim i disfunkcionalnim porodicama. Osnovni cilj ovog istraživanja je prevod, adaptacija i provera metrijskih odlika *Upitnika za procenu kvaliteta odnosa između braće i sestara* (SRQ, *Sibling Relationship Questionnaire*; Furman & Buhrmester, 1985, 1990) (studija 1). Drugo, validacija instrumenta je sprovedena ispitivanjem mogućnosti da se na osnovu skorova na subskalama napravi diskriminacija ispitanika iz funkcionalnih i disfunkcionalnih porodica (studija 2).

STUDIJA 1

Instrument

Polazeći od rezultata ranijih studija, Furman i Burmester (1985) konstruišu *SRQ*, nastojeći da pruže sistematski okvir za identifikaciju osobenosti sibling odnosa. Intervjuišući starije osnovce o vlastitom viđenju odnosa sa siblizima dobijeni su odgovori koji su razvrstani u smislaone kategorije. Potom je razvijen strukturisani upitnik samoprocene, koji se sastoji od 48 stavki, raspoređenih u 16 subskala i četiri faktora. Ispitanici daju odgovore koristeći petostepenu skalu Likertovog tipa. Faktor *bliskost odnosa* govori o toplini koja postoji u odnosu između siblinga i obuhvata subskale: Intimnost odnosa, Prosocijalno ponašanje, Drugarstvo, Divljenje od strane siblinga, Divljenje prema siblingu i Ljubav/Naklonost. *Relativni status/Moć* meri intenzitet asimetrije raspodele moći unutar sibliškog odnosa i ima pozitivna zasićenja na subskalama Brižnost ka siblingu i Dominantnost nad sibliingom, a negativna na subskalama Brižnost siblinga i Dominantnost siblinga. *Konfliktnost odnosa* ukazuje na postojanje tenzija i sukoba u odnosu između siblinga i obuhvata subskale Raspravljjanje, Suparništvo i Takmičenje. *Rivalitet* je dimenzija koja se tiče odnosa roditelja prema siblizima i obuhvata subskale Naklonost majke i Naklonost oca.

Postupak i uzorak

SRQ upitnik je, uz pismenu saglasnost autora testa, najpre adaptiran kroz četiri faze: (a) prevod stavki testa i skala za davanje odgovora; (b) „provera na slepo“ (*blind check*); (c) zadavanje na probnom uzorku (N=39) i (d) završno uobličavanje. Konačnom verzijom instrumenta je ispitano 322 učenika beogradskih srednjih škola (141 muškog i 181 ženskog pola), prosečnog uzrasta 17,16 godina (SD=1,10). U uzorak su ušli samo oni ispitanici koji imaju: (a) 16 ili više godina, (b) jednog ili više siblinga koji (c) živi u istom domaćinstvu sa učenicom. Čak 82% ispitanika ima jednog siblinga, skoro 14% dva (dakle, porodice sa troje dece), a svega 4% otpada na porodice sa četvoro i više dece. Od ukupnog broja ispitanika, 48,6% je izveštavalo o odnosu sa starijim, a 50,2% o odnosu sa mlađim sibliingom, a ispitanica su i četiri blizanačka para (1,2%).

Rezultati

Skorovi ispitanika na subskalama predstavljaju uprosečene odgovore na pripadajućim stavkama, a rezultati deksriptive analize, kao i mere diskriminativnosti i pouzdanosti na nivou subskala, prikazani su tabeli 1. Najviši prosečni skorovi su registrovani na subskalama Naklonjenost/Ljubav (M=4,15), Divljenje prema siblingu (M=3,74), Divljenje od strane siblinga (M=3,65) i Prosocijalno ponašanje (M=3,59), a najniži na subskalama Takmičenje (M=2,22), Dominantnost siblinga (M=2,65) i Dominantnost nad sibliingom (2,65), što ukazuje na ulogu i značaj, te relativno visok kvalitet sibliških odnosa kod adolescenata. Najniža raspršenja dobijena su na subskalama Pristrasnost majke (SD=0,55) i Pristrasnost oca (SD=0,68), a s obzirom i da prosečne vrednosti odgovaraju teorijskom proseku skale za davanje odgovora, možemo zaključiti da roditelji uglavnom ne favorizuju jedno u odnosu na drugu decu, što je još jedan ohrabrujući nalaz. Rezultati Kolmogorov – Smirnov testa pokazuju da skorovi ispitanika na subskalama statistički značajno odstupaju od normalne distribucije. U poslednjoj koloni Tabele 1 su prikazane vrednosti Kronbahovih alfa koeficijenata koji svedoče o zadovoljavajućoj pouzdanosti subskala (na čak 13 subskala je registrovana $\alpha > 0,70$). Faktorskom analizom su dobijena četiri faktora koji ukupno objašnjavaju 61,9% varijanse individualnih razlika na subskalama. Uvidom u matricu strukture potvrđeno je da sve pojedinačne subskale imaju primarna zasićenja na odgovarajućim faktorima.

Tabela 1. Deskriptivne i mere pouzdanosti i diskriminativnosti na SRQ subskalama

		M	SD	KS Z (p)	α
SUBSKALE	PROSOCIJALNO PONAŠANJE	3,59	0,77	2,02 (.00)	.74
	NAKLONOST MAJKE	2,92	0,55	6,34 (.00)	.80
	BRIŽNOST KA SIBLINGU	3,41	0,89	1,99 (.00)	.78
	BRIŽNOST OD STRANE SIBLINGA	3,02	1,58	2,26 (.00)	.48
	DOMINANTNOST NAD SIBL.	2,90	0,93	1,51 (.02)	.71
	DOMINANTNOST SIBLINGA	2,65	0,88	1,80 (.00)	.64
	NAKLONOST OCA	3,01	0,68	6,11 (.00)	.92
	NAKLONJENOST/ LJUBAV	4,15	0,78	2,60 (.00)	.81
	DRUGARSTVO	3,35	0,97	1,98 (.00)	.76
	SUPARNIŠTVO/ ANTAGONIZAM	3,55	0,65	2,27 (.00)	.36
	SLIČNOST	3,19	0,92	1,88 (.00)	.78
	INTIMNOST ODNOSA	2,94	1,19	1,91 (.00)	.91
	TAKMIČENJE	2,22	0,99	2,87 (.00)	.85
	DIVLJENJE PREMA SIBLINGU	3,74	0,90	1,82 (.00)	.87
	DIVLJENJE OD STRANE SIBLINGA	3,65	0,93	1,87 (.00)	.85
ŠVAĐANJE/RASPRAVLJANJE	3,12	0,93	1,90 (.00)	.88	

(M – prosek; SD – Standardna devijacija, KS Z (p) – Kolmogorov-Smirnov Z-statistik i njegova značajnost; α – Kronbahov alfa koeficijent)

STUDIJA 2

Postupak i uzorak.

Kako bi se ispunio drugi cilj, formiran je poseban poduzorak ispitanika ($N_1=30$) sačinjen od mladih koji pripadaju porodici koja je intenzivnoj fazi systemske porodične terapije u *Dnevnoj bolnici za porodičnu terapiju alkoholizma* u okviru *Instituta za mentalno zdravlje* i u *Centru za porodičnu terapiju alkoholizma*, u Paunovoj ulici u Beogradu. U kontrolnu grupu je uključen isti broj ispitanika ($N_2=30$), a u cilju kontrole potencijalno konfundirajućih varijabli izvršeno je sparivanje ispitanika iz dve grupe, i to s obzirom na uzrast i pol ispitanika i sibilniga.

Rezultati

Rezultati prikazani u Tabeli 2 pokazuju da unutar alkoholičarskih porodica postoji veća naklonost majke u smislu pristrasnosti i favorizovanja samog ispitanika u odnosu na drugog sibilniga ($U=226$, $p<.01$), a smanjena je i dominantnost koju ispitanici iskazuju nad svojim sibilngom ($U=256,5$; $p<.01$). Pored toga, u sibilniškom odnosu je značajno niža brižnost, odnosno nega prema bratu/sestri ($U=252$, $p<.01$), a povišeno suparništvo ($U=290,5$; $p<.05$). Posmatrano na nivou faktorskih skorova, ispitanici iz alkoholičarskih porodica pokazuju veći intenzitet rivaliteta prema sibilnzima ($U=269$; $p<.01$), dok istovremeno izveštavaju da imaju manju moć, odnosno nepovoljniji relativni status unutar sibilniške dijade ($U=273,5$; $p<.01$).

Tabela 2. Aritmetičke sredine i medijane na subsklama za dva poduzorka

		Prosek		Medijana		Značajnost razlika	
		AP	KG	AP	KG	U - statistik	Značajnost (p)
SUBSKALE	PROSOCIJALNO PONAŠANJE	3,53	3,49	3,50	3,67	429,5	0,76
	NAKLONOST MAJKE	2,47	3,17	2,84	3,00	226	0,00
	BRIŽNOST KA SIBLINGU	2,90	3,57	2,67	3,33	252	0,00
	BRIŽNOST OD STRANE SIBLINGA	3,08	3,16	3,17	3,17	433,5	0,81
	DOMINANTNOST NAD SIBL.	2,50	3,23	2,17	3,00	256,5	0,00
	DOMINANTNOST SIBLINGA	2,70	2,62	2,67	2,50	436	0,83
	NAKLONOST OCA	2,93	3,13	3,00	3,00	384,5	0,41
	NAKLONJENOST/ LJUBAV	4,12	4,17	4,00	4,33	427,5	0,74
	DRUGARSTVO	3,12	3,42	3,00	3,33	385,5	0,34
	SUPARNIŠTVO/ ANTAGONIZAM	3,33	3,75	3,33	4,00	290,5	0,02
	SLIČNOST	3,18	3,30	3,00	3,33	417	0,62
	INTIMNOST ODNOSA	3,00	3,07	3,17	2,84	439,5	0,88
	TAKMIČENJE	2,14	2,26	1,84	2,00	426	0,72
	DIVLJENJE PREMA SIBLINGU	3,88	3,63	4,00	3,67	374,5	0,36
	DIVLJENJE OD STRANE SIBLINGA	3,71	3,81	4,00	3,67	427,5	0,91
SVADANJE/RASPRAVLJANJE	3,01	3,31	2,84	3,33	363,5	0,28	
FAKTORI	BLISKOST ODNOSA	24,5	25,0	25,1	24,3	422,5	0,85
	RELATIVNI STATUS / MOĆ	-0,38	1,02	-0,50	0,50	269	0,01
	KONFLIKTNOST ODNOSA	8,49	9,35	9,17	9,00	358,5	0,26
	RIVALITET	5,40	6,27	6,00	6,00	273,5	0,01

(AP – alkoholičarske porodice i KG – kontrolna grupa) i rezultati Man-Vitni U testa značajnosti razlika

ZAKLJUČAK

Primena SRQ-a na domaćem uzorku pokazala da je da ovaj upitnik za procenu kvaliteta odnosa između siblinga ima zadovoljavajuće metrijske odlike, te da može predstavljati korisnu tehniku za istraživanje sibliških odnosa. Nalazi dobijeni poređenjem ispitanika iz alkoholičarskih porodica i kontrolne grupe ukazuju da se u disfunkcionalnim porodicama neadekvatni obrasci ponašanja prenose i na odnosa između braće i sestara, što je u skladu sa hipotezom komplementarnosti odnosa.

LITERATURA

1. Boer, F. & Dunn, J. (1992). *Children's Sibling Relationships: Developmental and Clinical Issues*. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
2. Brody, G., Stoneman, Z. & McCoy, J. (1994). Forecasting Sibling Relationships in Early Adolescence from Child Temperaments and Family Processes in Middle Childhood. *Child Development, Vol. 65 (3)*, pp. 771-784.
3. Buhmester, D. & Furman, W. (1990). Perceptions of Sibling Relationships during Middle Childhood and Adolescence. *Child Development, Vol. 61*, pp. 1387-1398.

4. Buhrmester, D. & Furman, W. (1985). Children's Perceptions of the Qualities of Sibling Relationships. *Child Development, Vol. 56*, pp. 448-461.
5. Dunn, J. & Kendrick, C. (1982). *Siblings: Love, Envy, and Understanding*. Cambridge: Cambridge University Press.
6. Cicirelli, V. (1995). *Sibling Relationships Across the Life Span*. New York, London: Plenum Press.
7. Đukanović, B. (1979). *Alkohoizam i porodica*. Beograd: IRO "Privredna štampa".
8. Gačić, B. (1988). *Alkoholizam – bolest pojedinca, porodice i društva*. Beograd: „Filip Višnjić“.
9. Minuchin, P. (1988). Relationships within the family: A systems perspective on development. In R. A. Hinde, & J. Stevenson-Hinde (Eds.). *Relationships within families: Mutual influences* (pp. 7-26). Oxford, UK: Clarendon Press.
10. Sanders, R. (2004). *Sibling Relationships: Theory and Issues for Practice*. London: Palgrave Macmillan.
11. Stanković, Z. i Begović, D. (2003). *Alkoholizam – od prve do poslednje čaše*. Beograd: Kreativni centar.
12. Vuletić, Z. (1988). *Deca alkoholičara*. Beograd: Dečje novine.

SIBLING RELATIONS IN ALCOHOLIC FAMILIES

Kaja Damnjanović^{1*}, Predrag Teovanović²

¹ Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet

² Univerzitet u Beogradu, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

The relationship between brothers and sisters is the longest-lasting family relation. Although they are part of a family system, sibling relationships have distinctive characteristics, which can differ in specific family circumstances. The goals of this research are the adaptation and testing of metric characteristics of Sibling Relationship Questionnaire (SRQ), as well as the validation through comparing dimensions of sibling relationships between alcoholic and functional families. In the first of the two studies, 322 participants were examined, the highest scores were registered on subscales of Affection ($M=4.15$), Admiration of Sibling ($M=3.47$), Admiration by Sibling ($M=3.65$) and Prosocial ($M=3.59$), and the lowest scores were on subscales of Competition ($M=2.22$), Dominance of Sibling ($M=2.65$) and Dominance by Sibling ($M=2.65$), which indicates the role and significance of sibling relationships in adolescents. Although score distributions consistently deviate from normal distribution, the reliability of subscales in terms of internal consistency is relatively satisfying. In the second study a comparison of average scores on subscales and factors of SRQ was made between two groups of participants (from alcoholic families and from a control group). Control of confounding variables was conducted through pairing. In alcoholic families there is a bigger maternal partiality, compared to their siblings, participants are more favoured by their mothers ($U=226$, $p<.01$), and also less dominative over their siblings in comparison to the control group ($U=256.5$; $p<.01$). Moreover, sibling relationships in alcoholic families are characterised with significantly lower nurturance of sibling ($U=252$, $p<.01$) and higher antagonism ($U=290.5$; $p<.05$). Factors scores show that siblings from alcoholic families display rivalry of higher intensity ($U=269$; $p<.01$), while, at the same time, report that they have less power – that is, that their relative status in the sibling dyad is adverse ($U=273.5$; $p<.01$). Results are compatible with the hypothesis of complementarity of family and sibling relations.

Keywords: relationship between brothers and sisters, family functionality, alcoholic families

---

* kdamnjan@f.bg.ac.rs